

С.В. Якимова
к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПП
ННІППО НУ «Львівська політехніка»;
Т.О. Веремчук
студент групи ПВ – 23
ННІППО НУ «Львівська політехніка»

ВЛАСНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ В УКРАЇНІ

Охорона власності є одним з головних завдань Закону про кримінальну відповідальність та є основою економічної системи України [4].

Проблема відносин власності неймовірно складна, оскільки зачіпає розмаїття людських інтересів та життєвих позицій [2, с. 5].

В юридичній літературі під об'єктом злочинів проти власності розуміється право власності як право володіння, користування та розпорядження майном [8, с. 327–328]. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. На зміст права власності не впливають місце проживання власника та місцезнаходження майна [5].

П. В. Олійник вважає, що зміст власності, як майнового відношення, розкривається за допомогою тих зв'язків і відносин, у які власник вступає з іншими людьми у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ. Саме тому, треті особи беззаперечно визнають абсолютне панування власника над своєю річчю. Такий власник отримує не тільки формальний статус законного власника речі, але й фактичну можливість, за відсутності перепон з боку усіх інших осіб, втілювати у життя таке панування, реалізуючи у соціальних актах володіння, користування та розпорядження майном [6, с. 31-32].

О. І. Плужник стверджує, що родовим об'єктом злочинів проти власності є суспільні відносини власності (відносини щодо володіння, користування та розпорядження майном), а додатковими безпосередніми можуть бути здоров'я, життя, психічна чи фізична недоторканність особи. Наприклад, грабіж, розбій або вимагання. При знищенні або пошкодженні майна додаткові факультативні безпосередні об'єкти – громадський порядок і екологічна безпека [7, с.95-96].

Безпосереднім об'єктом злочинів проти власності є власність окремої особи (фізичної чи юридичної).

Предметами злочинів проти власності є: майно – матеріальні речі, створені працею людей для задоволення матеріальних і культурних потреб, що мають вартість і ціну; гроші – національна та іноземна валюта, що знаходиться в обігові, а також інша валюта і валютні цінності; цінні папери – облігації, чеки, сертифікати, векселі, акції тощо.

Із суб'єктивних ознак злочинів проти власності кримінально-правове значення мають мотив і мета. Більшість злочинів проти власності вчинюються із корисливих мотивів з метою неправомірного збагачення, нелегального набуття майна, грошей, цінностей; а ось з інших спонукань (помсти, кар'єризму, хуліганства) можуть бути скоєні лише два злочини – погроза знищення чужого майна (ст. 195 КК) і умисне знищення або пошкодження чужого майна (ст. 194 КК).

Якщо враховувати спосіб вчинення, а також мотив і мету, то всі злочини проти власності розподіляються на великі три групи:

1. Викрадення чужого майна (грошей, цінностей) (крадіжка (ст. 185 КК), грабіж (ст. 186 КК), шахрайство (ст. 190 КК), привласнення, розтрата і заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК), розбій (ст. 187 КК), вимагання (ст. 189 КК).

2. Спричинення власникові майнової шкоди, без ознак викрадення, хоч і вчиняються з корисливих мотивів (спричинення майнової шкоди обманом або зловживанням довір'я (ст. 192 КК), привласнення знайденого або такого, що випадково опинилося у винного, чужого майна (ст. 193 КК).

3. Некорисливі посягання на власність (умисне знищення або пошкодження чужого майна (ст. 194 КК), необережне знищення чужого майна (ст. 196 КК), злочинно недбале ставлення до охорони чужого майна (ст. 197 КК), а також погроза знищення чужого майна (ст. 195 КК) [1, с.94-95].

Ми вважаємо за необхідне звернути увагу на окремі специфічні речі, які також можуть бути предметами злочинів проти власності. Наприклад, електрична і теплова енергія, що відноситься до речей; газ; окремі документи, які виконують роль грошового еквівалента і надають майнові права без будь-якого додаткового оформлення (білети грошово-речової лотереї, білети на проїзд транспортом, квитки на відвідування видовищних заходів тощо). Слід виходити з того, що як предмети злочинів проти власності речі повинні забезпечувати можливість їх обміну на певний товар, а також бути здатними задовольняти ті чи інші потреби фізичної або юридичної особи, суспільства або держави.

В юридичній літературі зустрічається чимало класифікацій злочинів проти власності за різними критеріями. Це, зокрема:

– за особливостями предмета – на злочини, предметом яких є об'єкти речового права, і злочини, предметом яких може бути будь-яке майно (в тому числі майнові права та об'єкти цивільних прав);

– за ознаками об'єктивної сторони – на викрадення і злочини, які не є викраденнями;

– за формами вини – на умисні і необережні діяння;

– за мотивами – на корисливі і некорисливі посягання;

– за суб'єктом – на злочини із загальним суб'єктом і злочини зі спеціальним суб'єктом;

– за фактом заволодіння майном – злочини, які полягають у незаконному заволодінні чужим майном, і злочини, не пов'язані з таким заволодінням [3, с. 552-560].

Отже, ми можемо зробити висновок, що власність – це надзвичайно важливий об'єкт кримінально-правової охорони та є юридично-економічною категорією, адже зачіпає тріаду: володіння, користування та розпорядження, а також є основою економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 №2341-III. Офіційний вісник України. 2001. 8 черв. № 21. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1208>
2. Дорохіна Ю. А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія КНТЕУ, 2016. 744 с.
3. Соловійова А. Деякі проблеми кримінально-правової охорони власності. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 59. С. 327–333
4. Науково-практичний коментар до розділу VI Особливої частини Кримінального кодексу України. Режим доступу: URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КК004690>
5. Олійник П. В. Щодо поняття предмета злочинів проти власності. *Кримінальне право*, 2015 р. С. 29-38. URL: <http://oaji.net/articles/2016/3229-1460009479.pdf>
6. Плужнік О. І. Кримінальне право України. Особлива частина. (Конспект лекцій) : навч. посіб. Одеса : ОДУВС, 2013. 336 с.
7. Бабін С. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінальне право». Дніпро: ДДУВС, 2019. 253 с.
8. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навч. посіб. За заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.